

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

**Голові Національної поліції України
Івану ВИГІВСЬКОМУ**

**Міністру внутрішніх справ України
Ігорю КЛИМЕНКУ
(до відома)**

**Генеральному прокурору
Андрію КОСТІНУ
(до відома)**

**Директору Державного бюро розслідувань
Олексію СУХАЧОВУ
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права,

а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності Луцького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Волинській області.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Частиною 3 статті 1 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначено, що тримання осіб, взятих під варту, здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних правових норм і стандартів поводження з ув'язненими.

Під час здійснення 29 листопада 2023 року відвідування Луцького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Волинській області (далі – управління поліції, Луцьке районне управління поліції) як місця несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму встановлено, що упродовж 10 місяців 2023 року до Луцького районного управління поліції надійшло 400 повідомлень громадян про неправомірні дії працівників поліції, з яких 108 за фактами побиття.

У порушення вимог частини 4 статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та частини 3 статті 8 Закону України «Про

Державне бюро розслідувань» керівництвом управління поліції запроваджено негативну практику розгляду слідчим підрозділом відомства повідомлень про кримінальні правопорушення, які за інформацією заявників (потерпілих) вчинені працівниками поліції, без своєчасного та невідкладного інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань та відповідної реєстрації таких відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Як наслідок, із вказаного обсягу повідомлень про можливі неправомірні дії працівників поліції лише за 2 фактами відомості внесені до ЄРДР, що може свідчити про можливе укриття кримінальних правопорушень, які потребували реагування з боку підрозділів Державного бюро розслідувань, відповідної реєстрації та розслідування.

Так, зокрема 24.03.2023 до Луцького районного управління надійшло повідомлення від громадянина А. про факт нанесення йому тілесних ушкоджень працівниками поліції, що було зафіксовано на відеокамеру, заява зареєстрована під № 8678. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки викладені у заяві факти не підтвердились.

14.06.2023 надійшло повідомлення від громадянки Т., зареєстроване під № 17912, яка повідомила про нанесення їй тілесних ушкоджень дільничним інспектором поліції Томащуком В.В. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки вказані у заяві факти не підтвердились.

01.07.2023 надійшло повідомлення від громадянина Т., зареєстроване під № 3012, про його затримання працівниками патрульної поліції та нанесення йому тілесних ушкоджень. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки вказані у заяві факти не підтвердились.

Аналогічним чином працівниками Луцького РУП ГУП у Волинській області розглянуті повідомлення, які зареєстровані під №№ 2396 від 23.01.2023, 20108 від 01.07.2023, 30608 від 23.09.2023, 33482 від 18.10.2023, 3936 від 20.08.2023, 4404 від 07.09.2023 (потерпілий військовослужбовець), 4464 від 18.09.2023, 4512 від 19.09.2023, 4656 від 26.09.2023, 10393 від 09.04.2023, 12199 від 27.04.2023, 1541 від 08.04.2023, 1853 від 28.04.2023, 2255 від 21.05.2023, 2291 від 24.05.2023, 2885 від 23.06.2023, 3161 від 09.07.2023, 3857 від 16.08.2023, 4356 від 11.02.2023, 4860 від 16.02.2023, 4860 від 16.02.2023, 11022 від 16.04.2023, 12414 від 28.04.2023, 13404 від 07.05.2023, 16752 від 05.06.2023, 18846 від 21.06.2023, 24186 від 02.08.2023, 31128 від 27.09.2023, 2374 від 29.05.2023, 4000 від 24.08.2023, 4066 від 28.08.2023, 4474 від 18.09.23, 2927 від 28.01.2023, 10823 від 13.04.2023, 14039 від 13.05.2023, 15119 від 21.05.2023, 24113 від 02.08.2023, 26255 від 18.08.2023, 1143 від 16.03.2023, 1341 від 28.03.2023, 1539 від 07.04.2023, 1767 від 24.04.2023, 2283 від 23.05.2023, 2511 від 04.06.2023, 3597 від 02.08.2023, 3615 від 03.08.2023, 3789 від 12.08.2023, 4065 від 28.08.2023, 4449 від 17.09.2023, 4641 від 25.09.2023, 2086 від 20.01.2023, 5356 від 21.02.2023, 7240 від 11.03.2023, 19126 від 23.06.2023, 26584 від 21.08.2023, 2 від 01.01.2023, 326 від 22.01.2023, 614 від 09.02.2023, 668 від 12.02.2023, 836 від 23.02.2023, 1034 від

09.03.2023, 1652 від 15.04.2023, 2402 від 30.05.2023, 3068 від 04.07.2023, 3812 від 13.08.2023, 4556 від 21.09.2023, 5102 від 17.10.2023, 11301 від 19.04.2023, 28953 від 10.09.2023, 229 від 17.01.2023, 247 від 18.01.2023, 613 від 09.02.2023, 1273 від 23.03.2023, 1429 від 02.04.2023, 1891 від 30.04.2023, 2857 від 22.06.2023, 3235 від 13.07.2023, 3241 від 13.07.2023, 3961 від 22.08.2023, 4345 від 11.09.2023, 4513 від 20.09.2023, 4723 від 28.09.2023, 4951 від 10.10.2023 та 5125 від 18.10.2023.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Комітет) (Чотирнадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2004)28) зазначав, що віра в можливість заборони катувань та інших форм жорстокого поводження опиняється під загрозою кожного разу, як тільки посадові особи, що мають нести відповідальність за подібні зловживання, уникають відповідальності за свої дії. Якщо після появи інформації, в якій йдеться про жорстоке поводження, не з'являється швидка та дієва відповідь, тоді ті, хто схильний до застосування жорстокого поводження по відношенню до позбавлених волі осіб, швидко увірують – і зовсім небезпідставно – що вони можуть чинити так безкарно. Всі зусилля, спрямовані на ствердження правозахисних принципів через політику ретельного підбору персоналу та професійної підготовки будуть підірвані. В разі, коли не вдасться вжити ефективного реагування, відповідні особи – колеги, старше керівництво, органи, що проводять розслідування – неминуче стають учасниками процесу корозії цінностей, що складають основи демократичного суспільства.

У ході відвідування державної установи «Луцький слідчий ізолятор» та спілкуванням із окремими ув'язненими встановлено, що в установі практикуються так звані «зустрічі» ув'язнених організовані працівниками установи під час їх конвоювання на сходових клітинах, прогулянкових двориках, господарських будівлях де вони з'ясовують відносини та заподіюють один одному тілесні ушкодження. Крім того, отримано інформацію про наявність в установі можливих фактів встановлення або поширення злочинного впливу, що є кримінально-караним правопорушенням відповідальність за яке передбачена ст. 255-1 КК України.

Вказане підтверджується встановленими фактами реєстрації черговою частиною районного управління повідомлень про отримані тілесні ушкодження ув'язненими, які перебувають в державній установі «Луцький слідчий ізолятор». Проте, у ході перевірки жоден факт не був підтверджений у зв'язку із відсутністю в подальшому претензій та скарг від ув'язнених.

Зокрема, 25.02.2023 надійшло повідомлення від потерпілого М. про отримані ним в СІЗО тілесні ушкодження. Однак, за результатами виїзду на місце представників поліції потерпілий повідомив, що впав та отримав тілесні ушкодження з власної необережності, претензій та скарг до адміністрації СІЗО не має.

Аналогічні результати отримані за повідомленнями, які надходили до чергової частини 09.05.2023 під № 13576, 23.05.2023 № 15309, 12.06.2023

№ 17641, 13.07.2023 № 21675, 14.07.2023 № 21717, 14.07.2023 № 21794, 17.07.2023 № 22096, 11.10.2023 № 32706, 03.11.2023 від 35300, 03.11.2023 від 35310.

За результатами ініційованої групою НПМ взаємозвірки даних про реєстрацію та результати розгляду повідомлень про кримінальні правопорушення, які надходили у 2023 році з державної установи «Луцький слідчий ізолятор», встановлено численні факти надходження до установи наркотичних засобів у відправленнях доставлених поштовим оператором ТОВ «Нова Пошта».

Зокрема, 13.01.2023, 30.01.2023, 14.02.2023, 13.04.2023, 29.05.2023, 07.06.2023, 09.06.2023, 19.06.2023, 07.08.2023, 25.09.2023, 17.10.2023, 19.10.2023, 31.10.2023 та 17.11.2023 працівниками слідчого ізолятора при огляді вмісту посилок, виявлено речовини невідомого походження (наркотичні засоби), у тому числі у вигляді медичних препаратів. За вказаними фактами Луцьким районним управлінням зареєстровані відповідні кримінальні провадження та розпочато досудові розслідування.

Крім того, за офіційною інформацією, опублікованою 27.02.2023 на сайті Державного бюро розслідувань, вказана проблема вже ставала предметом спільного обговорення відомства, Національної поліції України та поштового оператора ТОВ «Нова Пошта». За результатами обговорень вжито комплекс заходів з унеможливлення використання потужностей компанії поштового зв'язку у діяльності зловмисників.

Проте, факти надходжень наркотичних засобів до установ попереднього ув'язнення, зокрема державної установи «Луцький слідчий ізолятор», свідчать про неефективну взаємодію правоохоронних органів в регіоні, що створює сприятливі умови для розповсюдження наркотичних засобів та загрожує життю та здоров'ю ув'язнених.

Згідно інформації, отриманої від Західного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правничої допомоги (далі – центр), встановлено, що у порушення вимог частини четвертої статті 213 КПК України, пункту 2 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363 та підпункту 3 пункту 10 розділу VI Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), службові особи управління поліції в багатьох випадках не забезпечують негайного повідомлення центру про факти затримання осіб, зокрема:

про затримання [REDACTED] 12.05.2023 о 02 годині 00 хвилин центр повідомлено 13.05.2023 о 07 годині 00 хвилин, тобто через 05 годин 00 хвилин;

про затримання [REDACTED] 12.06.2023 о 14 годині 29 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 09 хвилин, тобто через 04 години 40 хвилин;

про затримання [REDACTED] 06.04.2023 о 15 годині 00 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 38 хвилин, тобто через 04 години 38 хвилин;

про затримання [REDACTED] 09.04.2023 о 23 годині 40 хвилин центр повідомлено 10.04.2023 о 03 годині 44 хвилини, тобто через 04 години 24 хвилини;

про затримання [REDACTED] 20.03.2023 о 09 годині 13 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 13 годині 25 хвилин, тобто через 04 години 12 хвилин;

про затримання [REDACTED] 05.05.2023 о 07 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 11 годині 40 хвилин, тобто через 04 години 10 хвилин;

про затримання [REDACTED] 05.05.2023 о 07 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 11 годині 39 хвилин, тобто через 04 години 09 хвилин;

про затримання [REDACTED] 16.10.2023 о 02 годині 25 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 06 годині 21 хвилині, тобто через 03 години 56 хвилин;

про затримання [REDACTED] 10.04.2023 о 16 годині 00 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 35 хвилин, тобто через 03 години 35 хвилин;

про затримання [REDACTED] 08.01.2023 о 21 годині 10 хвилин центр повідомлено 09.01.2023 о 00 годин 40 хвилин, тобто через 03 години 30 хвилин;

про затримання [REDACTED] 20.03.2023 о 10 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 13 годині 50 хвилин, тобто через 03 години 20 хвилин;

про затримання [REDACTED] 07.05.2023 о 20 годині 58 хвилин центр повідомлено 08.05.2023 о 00 годин 17 хвилин, тобто через 03 години 19 хвилин;

про затримання [REDACTED] 02.07.2023 о 19 годині 55 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 23 годин 04 хвилини, тобто через 03 години 09 хвилин;

про затримання [REDACTED] 02.07.2023 о 19 годині 55 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 23 годин 04 хвилини, тобто через 03 години 09 хвилин;

про затримання [REDACTED] 03.02.2023 о 17 годині 25 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 20 годині 25 хвилин, тобто через 03 години 00 хвилин;

Зазначені факти свідчать про невинуватене затягування забезпечення та реалізації затриманим особам права на захист.

Слід нагадати про наголос Комітету (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) – небезпека залякувань і фізичної жорстокості по відношенню до затриманої особи є найбільшою у час відразу по взятті її під варту. Отже,

можливість затриманих залучити адвоката саме у цей проміжок часу становить гарантію від жорстокого поводження.

Вказані порушення права на захист затриманих осіб також зафіксовані інспекторами сектору з дотримання прав людини та в подальшому доведені до керівництва управління поліції. Дисциплінарною комісією управління поліції за фактами порушень права на захист проведено службові розслідування, однак порушень в діях службових осіб не встановлено, про що листами повідомлено начальника сектору з дотримання прав людини.

Більше того, в даних листах керівництво управління поліції зазначало, що після прийняття рішення про затримання осіб в порядку ст. 208 КПК України негайно повідомлявся центр.

Однак, аналізуючи інформацію, викладену в листах та службових розслідуваннях, встановлено, що при проведенні протягом досить тривалого часу (до 5 годин) службовими особами управління поліції невідкладних слідчих дій, підозрювані особи є фактично затриманими (силою або через підкорення наказу змушені залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою). Негайне інформування органу уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги не здійснюється без будь-якого обґрунтування. Підтвердження щодо неможливості його здійснення у листах та службових розслідуваннях відсутнє.

Комітет (Чотирнадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2004)28) зазначав, що дисциплінарне розслідування є додатковим засобом проти жорстокого поводження. Дисциплінарна провинність кожного відповідного службовця має бути об'єктом систематичного контролю, незалежно від того, чи правопорушення, про яке йдеться, було визнане кримінальним злочином. Комітет рекомендував у зв'язку із цим запровадити декілька процедурних гарантій, наприклад, щоб до складу комісій, яким доручено проводити відповідні дисциплінарні розслідування в поліції входив, як мінімум, один незалежний експерт (до дисциплінарної комісії Луцького районного управління поліції входять виключно службові особи цього ж управління).

Факти порушень прав затриманих на доступ підозрюваного до захисника також вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа Салдуз проти Туреччини), який також відзначав «особливу вразливість обвинуваченого на ранніх етапах провадження, коли він одночасно постає перед стресовою ситуацією і дедалі складнішим кримінальним законодавством».

Така ситуація може призвести до заяв проти України до Європейського суду з прав людини про порушення статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як моральної компенсації за моральну шкоду.

Крім того, незважаючи на вимоги пункту 20 розділу VII Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про проведення конфіденційних побачень

затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення.

У ході відвідування також встановлено, що в управлінні поліції мають місце випадки утримання осіб тривалий час, у тому числі і в нічний час, без поміщення їх до кімнат для затриманих.

Так, затриманий 08.04.2023 о 23 годині 40 хвилин ██████████ доставлений до приміщення управління поліції 09.04.2023 о 01 годині 27 хвилин. До кімнати для затриманих не поміщався. Протокол про затримання ██████████ в порядку статті 208 КПК України заступник начальника слідчого відділу управління поліції розпочав складати лише о 05 годині 55 хвилин 09.04.2023.

Аналогічний факт виявлено 05.05.2023 при затриманні ██████████, який, згідно запису в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, перебував у приміщенні управління поліції з 10 години 38 хвилин по 23 годину 15 хвилин (понад 12 годин) без поміщення до кімнати для затриманих.

Перебування затриманих осіб в управлінні поліції без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання призводить до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників поліції у непередбачений законом спосіб, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

У своїх доповідях Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) зазначає про необхідність забезпечення затриманих осіб харчуванням (мінімум один раз на день повноцінним харчуванням, щось більш суттєве, ніж бутерброд), доступом до води, туалету. Особи, які повинні провести ніч в місці тримання, мають бути забезпечені чистим матрацом та ковдрами.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю службових осіб управління поліції, а також приймаючи до уваги те, що:

згідно з пунктом 2 частини 1 статті 22 Закону України «Про Національну поліцію», керівник поліції контролює виконання поліцією Конституції та законів України,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема:

1.1. забезпечити внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладного інформування територіального управління Державного бюро розслідувань відповідно до частини 4 статті 216 КПК України;

1.2. забезпечити якісне проведення перевірок (із використанням систем відеоспостереження) за заявами, повідомленнями ув'язнених, їх родичів,

адвокатів, інших зацікавлених осіб про факти побиття, отримання тілесних ушкоджень, самогубств в державній установі «Луцький слідчий ізолятор» та у разі встановлення причетності службових осіб негайно інформувати територіальне управління Державного бюро розслідувань;

1.3. забезпечити негайне повідомлення Західного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факти затримання осіб;

1.4. виключити випадки довготермінового перебування затриманих осіб під контролем працівників управління поліції без поміщення їх до кімнат для затриманих, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою тощо;

1.5. забезпечити здійснення записів про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги;

1.6. забезпечити належне проведення службових розслідувань за фактами порушень прав людини службовими особами управління поліції;

1.7. розглянути питання включення до складу дисциплінарної комісії управління поліції представників громадськості (незалежних експертів).

2. Організувати проведення спільної наради за участю операторів поштового зв'язку, представників Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з метою розробки ефективних заходів, які унеможливлять потрапляння наркотичних засобів через поштові відправлення на адресу установ попереднього ув'язнення та виконання покарань;

3. Вжити заходів щодо притягнення винних осіб до встановленої законодавством відповідальності;

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи повідомити мене у місячний строк.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування на 11 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Коноплястий Сергій (050) 967-95-51
Варич Сергій (067) 235-69-49

